

نوا
روستائی در لاریجان
با پیشینه تاریخی

نویسنده:

محمد ابراهیم (احمد) بلالی مقدم

سرشناسه : بلالی مقدم، محمدابراهیم (احمد)، ۱۳۲۵ -
عنوان و نام پدیدآور : نوا روستائی در لاریجان با پیشینه تاریخی / نویسنده محمدابراهیم
(احمد) بلالی مقدم، با همکاری محمدیوسف بلالی مقدم و کمیته
فرهنگی صندوق تعاون نوا.
مشخصات نشر : تهران: الیاس، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ۲۵۶ ص:، مصور (بخشی رنگی).
شابک : 978-600-5727-14-2
وضعیت فهرست : فبا
نویسی :
موضوع : نوا (روستا)
شناسه افزوده : بلالی مقدم، محمدیوسف
شناسه افزوده : صندوق تعاون نوا
رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ ۲۲۲/۷ DSRT
رده بندی دیویی : ۹۵۵/۲۲
شماره کتابشناسی : ۲۷۸۸۷۸۲
ملی :

انتشارات الیاس

عنوان: نوا، روستائی در لاریجان با پیشینه تاریخی (تاریخ، فرهنگ و
جغرافیای منطقه‌ای)

مؤلف: محمدابراهیم (احمد) بلالی مقدم با همکاری جناب آقای

محمدیوسف بلالی مقدم و کمیته فرهنگی صندوق تعاون نوا

عکس‌ها و طرح روی جلد: آلاله بلالی مقدمه

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

ناشر: الیاس

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

نوبت چاپ و تاریخ اول ۱۳۹۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۲۷-۱۴۲

لطفاً نظرات و پیشنهاد خود را از طریق ذیل ارسال فرمایید

www.tarikhenava.ir Email: ahmadbm@yahoo.com

حق چاپ منحصراً برای مؤلف محفوظ خواهد بود

انتشارات الیاس - آدرس: خیابان انقلاب نبش دوازده فروردین پلاک ۱۴۴۴

تلفکس ۶۶۹۵۵۸۷۸ - ۶۶۴۰۵۰۸۴

به نام آفریننده‌ی هستی

مقدمه

در گردآوری تاریخ روستای نوا، ابتدا کمیته فرهنگی صندوق تعاون نوا، از اعضای علاقمند صندوق تقاضا نمود اطلاعات و پیشینه تاریخی اجداد، طوایف و محلات خود را بصورت مکتوب تحویل دهند تا پس از بررسی و ویرایش به چاپ برسد. برخی از اعضای تعاونی در گردآوری و تجمیع اطلاعات فامیلی خود زحماتی را متقبل شدند که جای تقدیر دارد. افتخار دوستانی دیگر در ویراستاری اولیه نسبت به حذف پاره‌ای از اسامی مبادرت نمودند که دورنمای آن شجره‌نامه‌ای ناقص را تداعی می‌نمود، ذکر پاره‌ای از عناوین و وقایع نه چندان خوش آیند و نفی برخی از شخصیت‌ها به علت اختلاف دیدگاه‌ها و وابستگی آنان به گروه‌های سیاسی یا طایفه خاصی حساسیت‌هایی را موجب شد، ناگزیر ضمن حذف اسامی تامین‌کنندگان اطلاعات طایفه‌ها از تیتراژ عناوین، و حذف اکثر مطالب ارائه شده به علت نارسائی و تعارض دیدگاه‌ها و تناقض نقل قول‌ها به درج نام طوایف به صورت کلی اکتفا گردید. علی‌رغم اینکه حروف چینی کتاب جهت آخرین ویراستاری در سال ۱۳۸۰ محقق شد لیکن به دلیل کم باربودن و فقر مطالب، احساس نیاز شد کاوش بیشتری صورت پذیرد، لذا مؤلف سعی نمود با بررسی وسیع‌تر کتب تاریخی، خصوصاً از قرن ششم هجری و هم‌چنین تعمق تاریخ سیاسی و

اجتماعی خاندان قاجار گوشه‌های ناشنیده و مستور این روستا و پیشینیان آن به دست آید.

اگرچه تجسس در خصوص درج نام، وقایع و توصیف چگونگی زندگی مردم روستای نوا از تاریخ مدون ایران- با توجه به اینکه تقریباً در گذشته کار چندانی در این راستا صورت نگرفته-^۱ بسیار دشوار بوده و صرف وقت زیاد و پژوهش فراوانی را طلب می‌نمود، لیکن تلاش گردید حتی الامکان مطالب ارائه شده متکی بر محمل مستندات عینی تاریخ نقلی باشد، لذا در ارائه برخی از مطالب، لاجرم مختصری از وقایع تاریخ ایران خصوصاً از نادر تا قاجار، هم‌چنین جهت رفع ابهام بنای روستای نوا در سال‌های ۷۹۲ تا ۷۹۶ ه. ق، (تاریخی که آقای حسین پاشانوائی آن را زمان بنای روستای نوا به امر امیر علیشیر نوائی ذکر نموده) قسمتی از تاریخ مدون خاندان مرعشی در فاصله تاریخی مذکور عیناً نقل گردید. باید به اینکه سروران صاحب نظر ضمن اغماض تطویل کلام یا هر گونه نقصان نسبت به اصلاح و ترمیم کاستی‌ها ما را یاری نمایند تا در چاپ بعدی اعمال گردد.

محمد ابراهیم (احمد) بلالی مقدم

۱- به کوشش جناب آقای حسین پاشا نوائی در مورد پیدایش روستای نوا و توصیف زندگی خوانین نوا اثر مکتوبی موسوم به نوائی نامه انشاء گردیده که مطالب و مستندات آن در بنای روستای نوا شرح داده خواهد شد. لازم به ذکر است اگر تاریخ نقلی و مکتوب خاندان خوانین را که از زمان نادر به شکلی کم‌رنگ و از زمان محمدحسن خان قاجار به بعد پُر رنگ می‌شود از تاریخ نوا حذف کنیم در این مقال سخن زیادی برای گفتن وجود ندارد، چه از زمان چراغ‌علی بیکانوائی و اعقاب ایشان که خوانین نوا از بازماندگان آن‌ها هستند، آثار مکتوب مربوط به نوا را می‌توان در تاریخ ایران جستجو کرد.

فهرست مطالب

شرح	صفحه
موقعیت جغرافیائی روستای نوا و مستندات تاریخی وجه تسمیه آن	۱۰
جمعیت، نام طوایف و آبادی‌های قدیم اطراف نوا	۱۶
مستندات تاریخی ایجاد دهکده نوا به روایت حسین پاشا نوائی	۲۱
وقایع تاریخی و جنگ‌های سال ۱۸۹۲ تا ۱۸۹۵ هـ. ق مازندران از تاریخ مرعشی	۲۶
در قدمت تاریخی نوا	۴۲
امیر علیشیر نوائی	۴۶
شجره خاندان قاجار	۵۰
نادر و چراغعلی بیکا نوائی	۵۱
کریم‌خان و آغامحمدخان	۵۴
میرزا رضا قلی، چراغعلی و محمدکاظم خان	۶۱
شرح تولد، زندگی و مرگ شاهزاده‌هایی که در نوا متولد شدند	۷۳
شعر سیدکاظم حسینی همدانی متخلص به داور در مورد نوا	۹۹
دیگر صاحب منصبان نوائی دوره قاجار و بعد از آن	۱۰۲
معانی و مفاهیم نوا و نوائی	۱۱۲
یادداشت‌های اعتمادالسلطنه	۱۱۸
تحصیل کرده‌های نوائی، از کتاب یادگار فرهنگ آمل و ...	۱۲۵
طالب آملی	۱۳۱
دکتر عبدالحسین نوائی	۱۳۵

۱۳۷.....	دیگر افراد سرشناس نوا.....
۱۴۰.....	طایفه‌های نوا.....
۱۶۷.....	آسیاب‌های قدیم نوا.....
۱۶۷.....	چشمه‌های نوا.....
۱۷۳.....	اماکن دینی و مساجد.....
۱۷۷.....	آثار بایمانی نوا.....
۱۹۰.....	قلاع نوا و روستاهای بالا لاریجان.....
۱۹۷.....	سنگ دروازه و ایشاریخی نوا.....
۲۰۰.....	حمام قدیمی نوا.....
۲۰۳.....	مکتب و مدرسه نوا.....
۲۰۸.....	وضع اقتصادی نوا.....
۲۱۱.....	شرکت دامداری نوا.....
۲۱۲.....	صندوق تعاون نوا.....
۲۱۴.....	شورای اسلامی نوا.....
۲۱۵.....	آداب و رسوم محلی.....
۲۲۸.....	ضرب‌المثل‌ها.....
۲۳۴.....	موقوفات نوا.....
۲۴۴.....	تصاویر وقف‌نامه و وصیت‌نامه مربوط به تکیه کوچک نوا.....
۲۵۰.....	نمونه‌ای از گویش کالسی.....

بنام خداوند جان و خرد

منطقه‌ی لاریجان^۱ یکی از بخش‌های شهرستان آمل در استان مازندران است که بالا لاریجان و پائین لاریجان نامیده شده است. روستای نوا در قسمت بالا لاریجان حدود نه کیلومتری مشرق جاده اصلی هراز قرار دارد که حدود ۷۵ کیلومتر با تهران و هفتاد کیلومتر با آمل فاصله دارد و مسیر این روستا در پل مون از جاده‌ی اصلی به سمت شرق منحرف شده. پس از عبور از کندلو و ابوالخیر دشت (بی‌خیر دشت) به نوا منتهی می‌شود. راه مال‌رو دیگری نیز هست که از مسیر تخته پل، نیاک و کنار انجام به نوا منتهی می‌شود که از زمان ایجاد جاده ماشین‌رو به مرور متروکه گردیده که گه‌گاه از آن تردد می‌گردد و در مسیر سابق از پل مون (پلی قدیمی از سنگ و ساروج) جهت عبور کاروان‌ها از رود هراز وجود داشت که پس از بنای جاده‌ی نوا و احداث پل فلزی، پل قدیمی به مرور متروکه و خراب شد و عده‌ای سودجو نیز به طمع دست‌یابی به گنج، قسمت بیش‌تر آن را تخریب نمودند. روستای نوا محدود است از شمال به کوه خورتو از جنوب به رئیس‌کوه و اسپه‌خاک از مشرق به کوه عبرت و

۱- نام منطقه لاریجان قبل از اسلام سنجان بود و در قرون اولیه اسلامی به لاریجان تغییر یافت. زرتشتی‌های شمال ایران پس از حمله اعراب به ایران به هندوستان مهاجرت کردند و در آنجا شهر سنجان را بنا نهادند که بر اساس برخی از نوشته‌ها، برگرفته از نام سنجان (لاریجان) بوده است.

قله‌ی پاشوره، با ارتفاع ۴۰۸۰ متر و صخره‌ی گرد کمر که دشت هلزم در ضلع شمالی آن واقع گردیده و در جنوب و جنوب غربی به کوه زرین‌جک و قله‌ی زیبای دماوند در غرب و شمال غربی نوا قرار می‌گیرد و ارتفاع روستای نوا از سطح دریا حدود ۳۱۰۰ متر می‌باشد.